

Kohtulahendite kogumik

ÜLDKOHTU OTSUS (kolmas koda)

10. september 2019*

Teenuste hanked – Hankemenetlus – IT-rakenduste ja IT-taristu haldamise teenused – Pakkuja pakkumuse tagasilükkamine ja hankelepingu sõlmimine teiste pakkujatega – Põhjendamiskohustus – Selle hindamine, kas esineb põhjendamatult madala maksumusega pakkumusi – Edukate pakkumuste tunnused ja suhtelised eelised – Põhjenduse küsimine pakkujalt, kes ei ole kõrvalejätmist põhjustavas olukorras ja kelle pakkumus vastab hankedokumentidele

Kohtuasjas T-741/17,

TRASYS International EEIG, asukoht Brüssel (Belgia),

Axianseu – Digital Solutions SA, asukoht Lissabon (Portugal),

esindajad: advokaadid L. Masson ja G. Tilman,

hagejad,

versus

Euroopa Lennundusohutusamet (EASA), esindajad: S. Rostren, E. Tellado Vásquez ja H. Köppen, keda abistasid advokaadid V. Ost, M. Vanderstraeten ja F. Tulkens,

kostja,

mille ese on ELTL artikli 263 alusel esitatud nõue tühistada EASA 28. augusti 2017. aasta otsus, millega lükati tagasi hagejate konsortsiumi pakkumus hankemenetluses EASA.2017.HVP.08, mis käsitleb Kölnis (Saksamaa) asuvate IT-rakenduste ja IT-taristu haldamise teenuste hankelepingut, ja tunnistati edukaks kolm järgmist paremusjärjestuses olevat pakkujat,

ÜLDKOHUS (kolmas koda),

koosseisus: president S. Frimodt Nielsen, kohtunikud I. S. Forrester (ettekandja) ja E. Perillo,

kohtusekretär: ametnik L. Ramette,

arvestades menetluse kirjalikku osa ja 11. aprilli 2019. aasta kohtuistungil esitatut,

on teinud järgmise

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

otsuse

Vaidluse asjaolud ja taust

- 1 *Euroopa Liidu Teataja* lisas 15. aprillil 2017 (ELT 2017, S 075-144229) avaldatud 5. aprilli 2017. aasta hanketeatega (viitenumber EASA.2017.HVP.08) (edaspidi „hanketeade“) kuulutas Euroopa Lennundusohutusamet (EASA) välja hanke Kölnis (Saksamaa) IT-rakenduste ja -infrastruktuuride haldamise teenuste lepingu sõlmimiseks.
- 2 Hanketeade puudutas ühe või mitme raamlepingu sõlmimist IT-rakenduste ja IT-taristute haldamise teenuste osutamiseks. Raamlepingute puhul oli tegemist paremusjärjestussüsteemiga. Seega saatis EASA kõigepealt oma tellimused järjestuselt esimesele ettevõtjale, seejärel järjestuselt teisele ettevõtjale ning kolmandaks järjestuselt kolmandale pakkujale.
- 3 Hagejad TRASYS International EEIG (edaspidi „Trasys“), üks Euroopa majandushuviühing ja Portugali õiguse alusel asutatud äriühing Axianseu – Digital Solutions SA (endine Novabase IMS – Infrastructures & Management Services SA) esitasid 31. mail 2017 Trasysi juhitud konsortsiumina pakkumuse. Seitse ülejäänud pakkujat esitasid vastuseks hanketeatele pakkumuse.
- 4 Hankedokumentides oli märgitud, et raamleping sõlmitakse majanduslikult soodsaima pakkumuse alusel, lähtudes parima hinna ja kvaliteedi suhtest, tehnilisest kvaliteedist ja hinnast, millest igäühe kaaluks esitatud pakkumuste hindamisel on 50%, tingimusel et edukas pakkuja või edukad pakkujad vastavad teatavatele miinimumkriteeriumidele pakkumuse kõlblikkuse, kõrvalejätmise aluste puudumise, pädevuse ja pakkumuse vastavuse osas.
- 5 Esitatud pakkumuste analüüsimisel ja erinevate pakkujate pakutud määrade võrdluse alusel esitas EASA 13. juulil 2017 neljale pakkujale (Atos, Icarus, e-KARE ja UniSystems) põhjendamispäringud, mis puudutasid eelkõige nende pakkumuste näiliselt põhjendamatult madalat maksumust. Pärast seda, kui pakkujad olid põhjendamispäringutele vastused saatnud, küsis EASA 18. augustil 2017 igalt asjaomaselt pakkujalt, kes oli oma vastuse saatnud, täiendavat teavet. Hagejaid ei teavitatud sellest kirj vahetusest.
- 6 EASA lükkas 28. augusti 2017. aasta otsusega (edaspidi „vaidlustatud otsus“) tagasi hagejate konsortsiumi pakkumuse hankele EASA.2017.HVP.08 ja sõlmis raamlepingu kolme paremusjärjestuses järgmise pakkujaga: Icarus, kes oli järjestatud esimesele kohale, Atos, kes oli järjestatud teisele kohale, ja UniSystems, kes oli järjestatud kolmandale kohale.
- 7 EASA teatas 28. augusti 2017. aasta kirjas Trasysile, et viiendale kohale järjestatud hagejate konsortsiumi pakkumuse hindamine ei võimaldanud järeldada, et see pakkumus oleks majanduslikult soodsaim. Nimelt nähtub esimese edukaks tunnistatud pakkuja ja hagejate konsortsiumi pakkumusi võrdlevast tabelist, mis sisaldub selles kirjas, et esimese eduka pakkuja „tehniline punktisumma“ oli 82, samas kui hagejate puhul oli see 91, mis andis esimese pakkujale „kaalutud tehnilise punktisumma“ 41. aastal ja hagejatele „kaalutud tehnilise punktisumma“ 45,5. „Kaalutud finantspunktisumma“ oli esimesel edukal pakkujal 48,8 ning hagejatel ainult 29,64, mis andis esimese eduka pakkuja „kogusummaks“ 89,80 ja hagejate „kogusummaks“ 75,14. EASA palus Trasysil küsida täiendavat teavet, kui ta seda soovib.
- 8 Trasys palus 31. augusti 2017. aasta e-kirjas EASA-l esitada talle üksikasjalik hindamisaruanne.
- 9 EASA edastas 1. septembril 2017 hagejatele edukaks tunnistatud pakkujate nimed ja järjekohad ning väljavõtte hindamisaruandest, mis väljendus tabelis, milles võrreldi esimese edukaks tunnistatud pakkuja ja hagejate konsortsiumi punktisummasid tehnilisest aspektist.

- 10 Hagejad vaidlustasid hankemenetluse tulemuste 6. septembri 2017. aasta kirjas. Eelkõige palusid nad EASA-l peatada raamlepingu allkirjastamine ja võimaldada neil tutvuda põhjendatud otsusega pakkumuste hindamist puudutavas osas, saates neile pakkumuste hindamisaruande koopia. Hagejad märkisid, et edukate pakkujate pakutud hinnad saavad olla üksnes põhjendamatult madalad, võttes arvesse eelkõige asjaolu, et teenuseid tuleb osutada Kölnis.
- 11 EASA teatas 15. septembri 2017. aasta kirjas hagejatele, et ta keeldub raamlepingu allkirjastamist peatamast, ja viitab asjaolule, et hindamise käigus paluti muu hulgas kolmelt edukaks tunnistatud pakkujalt täpsustusi pakutud hindade kohta ning et hindamiskomisjon pidas neid täpsustusi piisavaks. EASA lisas sellele kirjale kolme edukaks tunnistatud pakkuja tehnilise hindamise tabelid, milles olid mõned kohad kustutatud.
- 12 Samal päeval esitas Trasys Euroopa Ombudsmanile kaebuse, mis on registreeritud numbriga 1633/2017/MDC.
- 13 25. septembril 2017 palus hagejate konsortsium – korrates lepingu allkirjastamise peatamise taotlust, tuginedes kohtupraktikas kehtestatud põhjendamiskohustusele ja täpsustades oma kahtlusi vähemalt kahe pakkuja põhjendamatult madalate hindade kohta – EASA-l esitada need dokumendid, milles viimane oli pakkujaid küsitlenud ja neilt vastused saanud, ning dokumendi arutluskäigu kohta, mille pinnalt oli EASA nõustunud küsitletud pakkujate esitatud põhjendustega.
- 14 EASA edastas 17. oktoobril 2017 hagejatele koopia vaidlustatud otsusest ning hindamisaruandest ja kirjavahetusest, milles ta oli palunud pakkujatel selgitusi. Neis koopiates olid kustutatud suur osa selliseid andmeid, mille kohta EASA leidis, et avalikustamine võib kahjustada asjaomaste pakkujate eraelu või õiguspäraseid ärihuve. Mis puutub põhjendamispäringutele antud vastustesse, siis selgitas EASA hagejatele, et kui esines kahtlus dokumendi potentsiaalselt konfidentsiaalse laadi osas, siis oli tal kohustus küsida asjaomaste pakkujate nõusolekut.
- 15 Hagejad esitasid 30. oktoobril 2017 Üldkohtu kantseelisse saabunud avaldusega käesoleva hagi.
- 16 7. novembril 2017 ehk pärast seda, kui hankija oli suhelnud põhjendamatult madalate hindade küsimuses nelja asjaomase pakkujaga – st Atos, e-Kare, Icarus ja UniSystems –, kes tuginesid ärisaladustele ja isikuandmetele, teatas EASA hagejatele, et keeldub neile taotletud dokumentide edastamisest.
- 17 EASA esitas 4. detsembri 2017. aasta kirjas selle ombudsmani taotlusel – kellele Trasys oli oma kaebuse esitanud – täiendavat teavet, märkides, et hindamise ajal olid tekkinud kahtlused, mis olid seotud nelja pakkuja pakutud põhjendamatult madalate hindadega, nagu teatud spetsiifiliste profiilide päevahinnad, mis näisid olevat oluliselt madalamad kui samaväärsete teenuste turuhinnad, ning et selle pakkujaid puudutava küsimuse selgitamiseks oli toimunud kaks kirjavahetust. EASA selgitas ombudsmanile, et välja arvatud mõned konkreetsed küsimused, mis esitati, paluti pakkujatel esitada tõendeid selle kohta, et nende hinnad langevad kokku vastavalt keskkonna-, sotsiaal- ja tööseadustega ning et teenuseid osutatakse hinnatasemel, mis on võrreldav pakkumustes esitatutega. EASA mainis ka, et kõik pakkujad vastasid, esitades eelkõige selliseid tõendeid, mis olid saadud maksetest, arvetest ja teenuslepingutest, mis olid sõlmitud samalaadses keskkonnas osutatud teenustele. Pealegi olid kõik pakkujad kinnitanud, et nad järgivad riigisiseseid õigusnorme, mis käsitlevad töölepinguid ja sotsiaalkindlustust, kogu lepingu kehtivuse ajal, edastades EASA-le arvutused, mille EASA esitas ombudsmanile konfidentsiaalses lisas. EASA selgitas, et hindamiskomisjon oli nõustunud finantspakkumustes sisaldunud hindadega, võttes arvesse pakkujate tehtud avaldusi ning avalduste toetuseks esitatud dokumente ja valemeid, sest puudusid piisavalt veenvad näitajad või tõendid, mille alusel oleks võinud kolm järjestuselt esimest pakkujust tagasi lükata. EASA mainis ka, et ta oli Trasysi 6. septembri 2017. aasta kirja hoolikalt läbi vaadatud, kuid jõudnud järeldusele, et see põhineb oletustel ning selles pole piisavaid tõendeid.

- 18 EASA väitis ombudsmaniga toimunud teabevahetuses, et ta oli esitanud hagejatele kõik taotletud dokumendid. Kuid EASA ei täpsustanud ombudsmanile, et hagejatele saadetud dokumendid ei sisaldanud üksikasju kontrolli kohta, mille ta oli teinud seoses võimalusega, et on tegemist põhjendamatu madalate hindadega, ega seda, et nendes dokumentides olid andmed konfidentsiaalsuse tõttu kustutatud.
- 19 Samal ajal on EASA konfidentsiaalses lisas esitanud ombudsmanile tõendina konfidentsiaalsed dokumendid.
- 20 EASA teatas 4. veebruari 2018. aasta kirjas ombudsmanile Üldkohtus pooleliolevast kohtuasjast. Ombudsman tegi siiski otsuse, leides, et Üldkohtule esitatud hagi ese ei ole sama mis kaebusel, mille Trasys temale esitas, kuna kaebuses piirdus Trasys sellega, et palus EASA-l vastata täpsemini tema küsimustele selle kohta, kas need pakkumused on kooskõlas riigisisese ja Euroopa Liidu õigusega. Selles kontekstis lõpetas ombudsman 1. juunil 2018 menetluse, järeldades, et asi on lahendatud, kuna EASA oli täpsustanud oma esialgseid vastuseid, andes Trasysile põhjaliku, sobiva ja täielikuma vastuse.

Menetlus ja poolte nõuded

- 21 Hagejad esitasid hagiavalduse, mis saabus Üldkohtu kantseleisse 30. oktoobril 2017.
- 22 EASA esitas Üldkohtu kantseleisse 19. märtsil 2018 kostja vastuse.
- 23 Üldkohus kohustas oma kodukorra artikli 103 lõike 1 alusel 22. novembri 2018. aasta määrusega EASAt esitama hindamisaruande, hindade põhjendamisparingute ja põhjendamisparingutele saadud vastuskirjade täieliku konfidentsiaalse versiooni. Üldkohus märkis samuti, et neid dokumente ei edastata selles staadiumis teistele pooltele. EASA esitas nõutud dokumendid ettenähtud tähtaja jooksul.
- 24 Poolte kohtukõned ja nende vastused Üldkohtu suulistele küsimustele kuulati ära 11. aprillil 2019. aasta kohtuistungil ja kohtuistungile eelnenud menetlust korraldava meetme raames.
- 25 Kohtuistungil lõpus andis Üldkohus pooltele tähtaja, et nad saaksid pidada läbirääkimisi kokkuleppe üle, mis võiks menetluse lõpetada. EASA teatas 2. mail 2019 Üldkohtule, et pooled ei jõudnud määratud tähtaja jooksul kokkuleppele, mille tagajärjel menetluse suuline osa lõpetati.
- 26 Hagejad paluvad Üldkohtul:
- tühistada vaidlustatud otsus;
 - mõista kohtukulud välja EASA-lt.
- 27 EASA palub Üldkohtul:
- tunnistada hagi vastuvõetamatuks osas, milles see on suunatud „vaikimisi tehtud otsuse peale mitte sõlmida raamlepinguid hagejatega“;
 - jätta hagi põhjendamatu tõttu rahuldamata, ja
 - mõista kohtukulud välja hagejatel.

Õiguslik käsitlus

- 28 Hagejad esitavad üheainsa väite, mille kohaselt on vaidlustatud otsus olulist aspekti puudutavas osas ebapiisavalt põhjendatud. Nad heidavad seega EASA-le ette, et see ei täpsustanud õiguslikult piisavalt, miks ta leidis, et kolme edukaks tunnistatud pakkuja pakutud hinnad ei olnud põhjendamatult madalad. Sellega seoses tuginevad hagejad eelkõige avalikele statistilisele andmetele ja edukate pakkujate tehniliste punktisummade võrdlemisele oma punktisummadega.

Vaidluse ese

- 29 EASA väidab, et hagi on vastuvõetamatu osas, milles see puudutab „vaikimisi tehtud otsust mitte sõlmida raamlepinguid hagejatega“. Kui eeldada, et Üldkohus otsustab tühistada vaidlustatud otsuse ebapiisava põhjendamise tõttu osas, milles raamlepingud sõlmiti kolme edukaks tunnistatud pakkujaga, siis peab EASA võtma meetmed selle kohtuotsuse täitmiseks ELTL artikli 266 alusel. Üldkohus ei saa asendada EASA hinnangut enda omaga, pannes talle kohustuse sõlmida üks raamlepingutest hagejatega.
- 30 See vastuväide tuleb tagasi lükata. Hagiavaldusest nähtub, et hagejad ei nõua, et leping sõlmitaks nendega, vaid üksnes seda, et tühistataks vaidlustatud otsus, mille alusel sõlmiti see leping kolme teise pakkujaga, ja otsustati seega kaudselt, et hagejatega lepingut ei sõlmita.
- 31 Vaidlust ei ole selles, et hagejatel on tegelik huvi vaidlustatud otsuse tühistamise vastu. Üldkohus on juba leidnud, et pakkujatel, kelle pakkumus on tagasi lükatud, on edukaks tunnistamise otsuse tühistamise suhtes põhjendatud huvi, et ELTL artiklist 266 tuleneva kohustuse alusel saavutada see, et taastataks nende endine olukord, mis vastaval juhul toimuks piisava rahalise hüvitisena tekitatud kahju eest (vt selle kohta 29. oktoobri 2015. aasta kohtuotsus *Direct Way ja Direct Way Worldwide vs. Parlament*, T-126/13, EU:T:2015:819, punkt 44).
- 32 Käesoleva juhtumi asjaoludel tuleb märkida, et vaidlustatud otsuses, mis sisaldab lisa hindamisaruannet, on esiteks osa teenuste hankelepingu sõlmimise kohta paremusjärjestuses kolme esimese pakkujaga ja teiseks kaudselt, kuid tingimata osa hagejate konsortsiumi pakkumuse tagasilükkamise kohta, mida ei järjestatud pakkumuste hindamise tulemusel kolmele esimesele kohale, kuid mis on igas selle hindamise etapis ära toodud. Need kaks osa moodustavad tegelikult vaid ühe ja sama otsuse (vt selle kohta 4. veebruari 2016. aasta kohtuotsus *PRIMA vs. komisjon*, T-722/14, ei avaldata, EU:T:2016:61, punkt 16 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 33 Seega tuleb asuda seisukohale, et hagi ese on nõue tühistada vaidlustatud otsus osas, mille kohaselt vaidlusalune leping sõlmitakse kolme muu pakkujaga kui hagejad, ja seeläbi lükatakse tagasi hagejate poolt sellel hankel esitatud pakkumus. Seega tuleb asja läbivaatamist takistav asjaolu, millele EASA tugineb, tagasi lükata.

Sisulised küsimused

- 34 Kõigepealt tuleb märkida, et piirdudes üheainsa väitega, et pole piisavalt põhjendatud seda, et edukaks tunnistatud pakkumuste maksumused ei olnud põhjendamatult madalad, ei esita hagejad muid argumente, mis puudutaks EASA sõnul näiteks õigust tutvuda dokumentidega, mille konfidentsiaalsusele on viidatud, või ilmset hindamisviga, mille hankija oleks võinud hankemenetluses teha.

Selle hindamine, kas esineb põhjendamatult madala maksumusega pakkumusi ja põhjendamiskohustus

- 35 Sissejuhatuseks tuleb meenutada, et hankijal on ulatuslik kaalutusõigus asjaolude osas, mida tuleb hankemenetluses lepingu sõlmimise otsuse tegemisel arvesse võtta. Seda ulatuslikku kaalutusõigust tunnustatakse kogu hankemenetluse käigus, sealhulgas edukaks tunnistamise kriteeriumide valiku ja hindamise osas (vt 26. jaanuari 2017. aasta kohtuotsus TV1 vs. komisjon, T-700/14, ei avaldata, EU:T:2017:35, punkt 44 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 36 Samuti tuleb märkida, et kui akti vastuvõtjal on lai kaalutusõigus, on liidu õiguskorraga haldusmenetluses antud tagatiste järgimine veelgi suurema tähtsusega. Mainitud tagatiste hulka kuulub eelkõige akti vastuvõtja kohustus põhjendada oma otsuseid piisavalt. Üksnes nii saab liidu kohus kontrollida, kas faktilised ja õiguslikud asjaolud, millest kaalutusõiguse teostamine sõltub, on täidetud (vt 2. veebruari 2017. aasta kohtuotsus European Dynamics Luxembourg ja Evropaiki Dynamiki vs. komisjon, T-74/15, ei avaldata, EU:T:2017:55, punkt 36 ja seal viidatud kohtupraktika). Otsuse tegemisega seotud oluliste menetlusnormide rikkumine peab kaasa tooma otsuse tühistamise (vt selle kohta 30. märtsi 1995. aasta kohtuotsus parlament vs. nõukogu, C-65/93, EU:C:1995:91, punkt 21).
- 37 Selleks et uurida, kas EASA täitis oma põhjendamiskohustust hindamisel, kas esineb põhjendamatult madala maksumusega pakkumusi, tuleb kindlaks teha asjaolud, mida kohtupraktika selles osas nõuab.
- 38 Need asjaolud puudutavad esiteks põhjenduse sisu, teiseks tähtaega, mille jooksul tuleb esitada põhjendus huvitatud pakkujale, ja kolmandaks nõutud põhjenduste ulatust.
- 39 Mis esiteks puudutab põhjenduse sisu, siis tuleb märkida, et põhjendamatult madala maksumusega pakkumuste olemasolu hindamine on üks teguritest, mida hankija peab komisjoni 29. oktoobri 2012. aasta delegeeritud määruse (EL) nr 1268/2012, mis käsitleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL, Euratom) nr 966/2012 (mis käsitleb Euroopa Liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantseeskirju) kohaldamise eeskirju (ELT 2012, L 362, lk 1), mida on muudetud komisjoni 30. oktoobri 2015. aasta delegeeritud määrusega (EL) 2015/2462 (ELT 2015, L 342, lk 7) (edaspidi „rakendusmäärus“), artikli 151 kohaselt kontrollima.
- 40 Sellega seoses tuleb märkida, et mõistet „põhjendamatult madala maksumusega pakkumus“ ei ole määratletud ei Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2012. aasta määruse (EL, Euratom) nr 966/2012, mis käsitleb Euroopa Liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ, Euratom) nr 1605/2002 (ELT 2012, L 298, lk 1), mida on viimati muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. oktoobri 2015. aasta määrusega (EL, Euratom) 2015/1929 (ELT 2015, L 286, lk 1) (edaspidi „finantsmäärus“), ega rakendusmääruse sätetes. Samas tuleneb kohtupraktikast, et pakkumuse põhjendamatult madalat maksumust tuleb hinnata pakkumuse koostisosi ja kõnealust teenust arvestades (28. jaanuari 2016. aasta kohtuotsus Agriconsulting Europe vs. komisjon, T-570/13, EU:T:2016:40, punkt 55).
- 41 Rakendusmääruse artikli 276 lõike 4 kohaselt nõuab hindamiskomisjon põhjendamatult madalate hindadega pakkumuste puhul pakkumuse koostisosade kohta vajalikke täpsustusi.
- 42 Hankija kohustus kontrollida pakkumuse tõsiseltvõetavust tuleneb sellest, et eelnevalt on kahtluste olemasolu selle usaldusväärsuse osas tekkinud, kuna rakendusmääruse artikli 276 lõike 4 peamine eesmärk on võimaldada pakkujat mitte menetlusest kõrvaldada, ilma et tal oleks olnud võimalust põhjendada põhjendamatult madala maksumusega tundunud pakkumuse sisu. Seega alles siis, kui on sellised kahtlusi, peab hindamiskomisjon enne selle pakkumuse võimalikku tagasilükkamist küsima vajalikke pakkumuse koostisosade kohta täpsustusi. Kui aga pakkumus ei tundu olevat põhjendamatult madala maksumusega rakendusmääruse artikli 151 lõike 1 tähenduses, siis selle määruse artikli 276 lõiget 4 ei kohaldata (vt analoogia alusel 26. jaanuari 2017. aasta kohtuotsus TV1 vs. komisjon, T-700/14, ei avaldata, EU:T:2017:35, punkt 40 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 43 Sellised kahtlused võivad eelkõige tekkida juhul, kui ühelt poolt pole kindel, et pakkumus vastab selle liikmesriigi õiguses, kus neid teenuseid tuleb osutada, personali töötasusid, sotsiaalkindlustusmaksid ning tööohutust ja töötervishoidu reguleerivatele normidele, ja teiselt poolt, et pakutud hind hõlmab kõiki edukaks tunnustatud pakkumuse tehnilistest aspektidest tulenevaid kulusid (8. oktoobri 2015. aasta kohtuotsus *Secolux vs. komisjon*, T-90/14, ei avaldata, EU:T:2015:772, punkt 62). Samuti on see juhul, kui pakutud hind on märkimisväärselt madalam kas teistes esitatud pakkumustes pakutud hinnast või tavapärasest turuhinnast (vt selle kohta 4. juuli 2017. aasta kohtuotsus *European Dynamics Luxembourg jt vs. Euroopa Liidu Raudteamet*, T-392/15, EU:T:2017:462, punkt 88).
- 44 Eeltoodust tuleneb, et hankija hinnang sellele, kas esineb põhjendamatult madala maksumusega pakkumusi, antakse kahes etapis (4. juuli 2017. aasta kohtuotsus *European Dynamics Luxembourg jt vs. Euroopa Liidu Raudteamet*, T-392/15, EU:T:2017:462, punkt 87).
- 45 Esimeses etapis peab hankija hindama, kas esitatud pakkumuses toodud maksumus või hinnad „tunduvad“ olevat põhjendamatult madalad (vt rakendusmääruse artikli 151 lõige 1). Verbi „tunduma“ kasutamine rakendusmääruses eeldab, et hankija annab pakkumuse põhjendamatult madala maksumuse suhtes *prima facie* hinnangu. Seega ei kohusta rakendusmäärus hankijat tegema omal algatusel iga pakkumuse koostisosade suhtes üksikasjalikku analüüsi, et kindlaks teha, et see pole põhjendamatult madala maksumusega. Niisiis peab hankija esimeses etapis vaid kindlaks tegema, kas esitatud pakkumused sisaldavad mõnda näitajat, mis tekitab kahtlusi, et need võivad olla põhjendamatult madala maksumusega (vt analoogia alusel 4. juuli 2017. aasta kohtuotsus *European Dynamics Luxembourg jt vs. Euroopa Liidu Raudteamet*, T-392/15, EU:T:2017:462, punkt 88, mis viitab rakendusmääruse artikli 151 varasemale redaktsioonile, mille sisu ei ole käesolevas asjas kehtivas rakendusmääruse redaktsioonis muutunud).
- 46 Kui on näitajaid, mis tekitavad kahtluse, et mõni pakkumus võib olla põhjendamatult madala maksumusega, peab hankija teises etapis kontrollima selle pakkumuse koostisosi, veendumaks, et pakkumus ei ole põhjendamatult madala maksumusega. Kontrolli käigus on hankijal kohustus anda kõnealuse pakkumuse esitanud pakkujale võimalus selgitada, miks ta leiab, et tema pakkumus ei ole põhjendamatult madala maksumusega. Seejärel peab hankija hindama antud selgitusi ja tegema kindlaks, kas kõnealune pakkumus on põhjendamatult madala maksumusega, millisel juhul on tal kohustus see tagasi lükata (4. juuli 2017. aasta kohtuotsus *European Dynamics Luxembourg jt vs. Euroopa Liidu Raudteamet*, T-392/15, EU:T:2017:462, punkt 89).
- 47 Käesolevas asjas on kahtluste olemasolu mitme pakuja pakutud hindade osas tõendatud. Ühelt poolt olid EASA-l endal selles küsimuses kahtlused, mistõttu küsitles hankija asjaomaseid pakkujaid, sh kolme edukaks tunnustatud pakkujat 13. juulil ja 18. augustil 2017. Teiselt poolt, pärast seda, kui hagejatele olid hankemenetluse tulemus teatavaks tehtud, saatsid nad 6. ja 25. septembril 2017 EASA-le oma kahtlused ja kaudsed tõendid põhjendamatult madala maksumusega pakkumuste olemasolu kohta. Korduvalt ja võimaluste piires taotlesid hagejad EASA-lt sõnaselget põhjendust tema hinnangu kohta põhjendamatult madalate pakkumuste olemasolu hindamise ja vaidlusaluse hankelepingu sõlmimise kohta.
- 48 Tuleb tõdeda, et taotledes põhjuste esitamist, mille alusel hindamiskomisjon leidis, et edukate pakkujate pakkumused ei olnud põhjendamatult madala maksumusega, oli hagejate eesmärk, et hankija tooks välja nende pakkumuste tunnused ja eelised (vt selle kohta 2. veebruari 2017. aasta kohtuotsus *European Dynamics Luxembourg ja Evropaiki Dynamiki vs. komisjon*, T-74/15, ei avaldata, EU:T:2017:55, punkt 46 ja seal viidatud kohtupraktika). Tuleb märkida, et hagejate konsortsium ei olnud hankemenetlusest kõrvalejätmist põhjustavas olukorras, et tema pakkumus oli hankedokumentidega kooskõlas ja et seda pakkumust ei tunnustatud edukaks, sest seda ei peetud majanduslikult soodsaimaks. Samuti ilmneb, et tehnilise aspekti tõttu jõudis hagejate konsortsiumi pakkumus esimesele kohale 91 punktiga 100-st. Siiski, hindamise tulemusel ja võttes arvesse pakkumuste hindamise tulemust nende finantsaspektis, järjestati hagejate konsortsiumi pakkumus kuuest paremusjärjestusse asetatud pakkujast viiendale kohale.

- 49 Samuti tuleb märkida, et kui tegemist on näitajaga, mis tekitab kahtluse, et tegemist võib olla põhjendamatult madala maksumusega pakkumustega, on hankija kohustatud tegema edutule pakkujale, kes seda sõnaselgelt taotleb, teatavaks põhjused, mis võimaldavad aru saada, miks edukaks tunnistatud pakkumus ei tundunud tema hinnangul olevat põhjendamatult madala maksumusega (vt selle kohta 4. juuli 2017. aasta kohtuotsus *European Dynamics Luxembourg jt vs. Euroopa Liidu Raudteeamet*, T-392/15, EU:T:2017:462, punkt 93).
- 50 Teisisõnu, sellises olukorras kuulub hindamine, kas esineb põhjendamatult madala maksumusega pakkumusi, edukate pakkumuste tunnuste ja suhteliste eeliste hulka, mille kohta peab hankija finantsmääruse artikli 113 lõike 3 punkti a kohaselt andma asjakohast teavet, kui seda on temalt sõnaselgelt küsinud pakkuja, kes ei ole hankemenetlusest kõrvalejätmist põhjustavas olukorras ja kelle pakkumus on kooskõlas hankedokumentidega.
- 51 Mis teiseks puudutab tähtaega, mille jooksul põhjendus tuleb esitada, siis on kohtupraktikas täpsustatud, et põhjendused tuleb üldjuhul teha huvitatud isikule teatavaks samal ajal kui tema huve kahjustav otsus (29. septembri 2011. aasta kohtuotsus *Elf Aquitaine vs. komisjon*, C-521/09 P, EU:C:2011:620, punkt 149, ja 19. juuli 2012. aasta kohtuotsus *Alliance One International ja Standard Commercial Tobacco vs. komisjon*, C-628/10 P ja C-14/11 P, EU:C:2012:479, punkt 74).
- 52 Siiski võib hilisemal ajahetkel edastatud teavet arvesse võtta ka selle hindamisel, kas põhjendus on piisav, kui see piirdub esialgse põhjenduse kohta üksikasjade lisamisega ning tugineb selle otsuse tegemise kuupäeval esinenud faktilistele ja õiguslikele asjaoludele (vt 2. veebruari 2017. aasta kohtuotsus *European Dynamics Luxembourg ja Evropaiki Dynamiki vs. komisjon*, T-74/15, ei avaldata, EU:T:2017:55, punkt 38 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 53 Siiski tuleb küsimust, kas põhjendamiskohustust on järgitud, hinnata lähtudes teabest, mis oli hageja käsutuses hiljemalt hetkel, kui ta esitas oma hagi (vt 2. veebruari 2017. aasta kohtuotsus *European Dynamics Luxembourg ja Evropaiki Dynamiki vs. komisjon*, T-74/15, ei avaldata, EU:T:2017:55, punkt 37 ja seal viidatud kohtupraktika). Põhjenduse puudumist ei saa seega heastada sellega, et huvitatud isik saab otsuse põhjendustest teada liidu kohtute menetluse käigus (29. septembri 2011. aasta kohtuotsus *Elf Aquitaine vs. komisjon*, C-521/09 P, EU:C:2011:620, punkt 149, ja 19. juuli 2012. aasta kohtuotsus *Alliance One International ja Standard Commercial Tobacco vs. komisjon*, C-628/10 P ja C-14/11 P, EU:C:2012:479, punkt 74).
- 54 Esimest korda kohtus tagantjärele esitatud selgitusi võib arvesse võtta vaid erandlike asjaolude korral (vt selle kohta 20. mai 2009. aasta kohtuotsus *VIP Car Solutions vs. parlament*, T-89/07, EU:T:2009:163, punkt 76 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 55 Kuna käesoleval juhul puuduvad erandlikud asjaolud, on see teave, mis võimaldab läbi analüüsida vaidlustatud otsuse põhjendust selle hindamisel, kas esines põhjendamatult madala maksumusega pakkumusi, seega see, mille EASA esitas hagejatele hiljemalt 30. oktoobril 2017 hagi esitamise hetkel.
- 56 Kolmandaks tuleb arvesse võtta kriteeriume, mis on kohtupraktikas kehtestatud põhjenduse ulatuse osas, eriti selle hindamisel, kas esineb põhjendamatult madala maksumusega pakkumusi.
- 57 Mis puutub üksikotsuste põhjendamisse, siis on ELTL artiklis 296 ette nähtud kohustuse eesmärk lisaks kohtuliku kontrolli võimaldamisele näidata selgelt ja ühemõtteliselt institutsiooni arutluskäik, mis võimaldab huvitatud isikutel mõista võetud meetme põhjuseid ja anda neile piisavalt teavet, et teha kindlaks, kas otsuses võib olla tehtud viga, mis võimaldab selle kehtivust vaidlustada (29. septembri 2011. aasta kohtuotsus *Elf Aquitaine vs. komisjon*, C-521/09 P, EU:C:2011:620, punktid 147 ja 148 ning seal viidatud kohtupraktika, ja 11. juuli 2013. aasta kohtuotsus *Ziegler vs. komisjon*, C-439/11 P, EU:C:2013:513, punkt 115 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 58 Lisaks, kui põhjenduses tuleb eelkõige arvesse võtta huvi, mis võib akti adressaatidel olla selgituste saamiseks, siis väljendub see huvi näiteks argumentides, mille huvitatud isikud on hankijale esitanud (vt selle kohta 29. septembri 2011. aasta kohtuotsus *Elf Aquitaine vs. komisjon*, C-521/09 P, EU:C:2011:620, punktid 150–161).
- 59 Nagu EASA rõhutab, tuleb põhjendamise nõude hindamisel arvesse võtta juhtumi asjaolusid, eelkõige akti sisu, põhjenduste olemust ning selgituste saamise huvi, mis võib olla akti adressaatidel või teistel isikutel, keda akt otseselt ja isiklikult puudutab. Ei ole nõutud, et põhjenduses oleks täpsustatud kõik asjakohased faktilised ja õiguslikud asjaolud, kuna akti põhjenduse vastavust ELTL artikli 296 nõuetele ei tule hinnata mitte ainult selle sõnastust, vaid ka konteksti ja kogu asjaomase valdkonna õiguslikku regulatsiooni silmas pidades (29. septembri 2011. aasta kohtuotsus *Elf Aquitaine vs. komisjon* C-521/09 P, EU:C:2011:620, punkt 150, ja 11. juuli 2013. aasta kohtuotsus *Ziegler vs. komisjon*, C-439/11 P, EU:C:2013:513, punkt 116).
- 60 Üldiselt, esiteks näeb finantsmääruse artikli 113 lõige 2 seoses liidu institutsioonide sõlmitud hankelepingutega ette, et hankija teeb kõikidele pakkujatele, kelle pakkumused on tagasi lükatud, teatavaks tagasilükkamise põhjused. Teiseks teeb hankija artikli 113 lõike 3 kohaselt kõigile pakkujatele, kes ei ole menetlusest kõrvalejätmist põhjustavas olukorras, kelle pakkumus on kooskõlas hankedokumentidega ja kes esitavad vastava kirjaliku taotluse, teatavaks eduka pakkumuse tunnused ja suhtelised eelised ja selle pakuja nime, kellega leping sõlmitakse. Sellega seoses on rakendusmääruse artikli 161 lõikes 2 täpsustatud, et „hankija edastab finantsmääruse artikli 113 lõikes 3 sätestatud teabe hiljemalt 15 kalendripäeva jooksul alates kirjaliku taotluse saamise kuupäevast“.
- 61 Finantsmääruse artikli 113 lõiked 2 ja 3 ning rakendusmääruse artikli 161 lõige 2 näevad seega ette, et pakkujatele, kes vastavad finantsmääruse artikli 113 lõikes 3 sätestatud tingimustele, on vaja esitada põhjendus kahes etapis.
- 62 Mis täpsemalt puutub hinnangusse selle kohta, kas esineb põhjendamatult madala maksumusega pakkumusi, siis tuleb märkida, et kui hankijalt nõuda, et ta esitaks põhjused, millest tulenevalt ei peetud pakkumuse maksumust põhjendamatult madalaks, ei tähenda see, et tal oleks kohustus avaldada täpset teavet selle pakkumuse tehniliste ja finantsiliste aspektide kohta, nagu välja pakutud hinnad või ressursid, mida edukas pakuja kavandab pakutava teenuse osutamiseks kasutada. Piisava põhjenduse esitamiseks selle kohta, et edukaks tunnistatud pakkumus ei ole põhjendamatult madala maksumusega, peab hankija esitama arutluskäigu, mille tulemusel ta ühelt poolt järeldas, et peamiselt finantskriteeriumide poolest vastas niisugune pakkumus selle liikmesriigi õiguses, kus neid teenuseid tuleb osutada, personali töötasusid, sotsiaalkindlustusmaksleid ning tööohutust ja töötervishoidu reguleerivatele normidele, ja teiselt poolt on ta kontrollinud, et pakutud hind hõlmab kõiki edukaks tunnistatud pakkumuse tehnilistest aspektidest tulenevaid kulusid (vt 2. veebruari 2017. aasta kohtuotsus *European Dynamics Luxembourg ja Evropaiki Dynamiki vs. komisjon*, T-74/15, ei avaldata, EU:T:2017:55, punkt 49 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 63 Samuti ei ole piisav, kui hankija piirdub üksnes ühes lauses tehtud tõdemusega, et hankemenetluses esitatud pakkumus ei ole põhjendamatult madala maksumusega, või kui ta piirdub märkusega, et ta leidis, et see ei olnud nii (vt selle kohta 2. veebruari 2017. aasta kohtuotsus *European Dynamics Luxembourg ja Evropaiki Dynamiki vs. komisjon*, T-74/15, ei avaldata, EU:T:2017:55, punktid 45 ja 47 ning seal viidatud kohtupraktika). Hankija ei saa seda, et pakkumus ei ole põhjendamatult madala maksumusega, põhjendada vaid märkimisega, et pärast kõnealuse pakuja esitatud selgitusi leiti, et nimetatud pakkumus ei olnud põhjendamatult madala maksumusega (vt selle kohta 15. oktoobri 2013. aasta kohtuotsus *European Dynamics Belgium jt vs. EMA*, T-638/11, ei avaldata, EU:T:2013:530, punkt 64).
- 64 Lisaks on kohtupraktikas täpsustatud, et ei piisa eraldi tabelite või arvandmete esitamisest, ning et pakkumusi selgitavate kommentaaride puudumisel kajastasid hankija antud punktid üksnes hindamise tulemust ega saanud väljenda hankija poolt antud hinnangut ennast või selle lühikokkuvõtet.

Kohtupraktika kohaselt peab olema võimalik aru saada, kuidas hankija kõnealuse tulemuseni jõudis (vt selle kohta 18. juuli 2016. aasta kohtuotsus *Argus Security Projects vs. komisjon*, T-266/14, ei avaldata, EU:T:2016:415, punktid 47–51).

- 65 Kui on kahtlus, et tegemist on põhjendamatult madala maksumusega pakkumustega, peab hankija seega esitama arutluskäigu, mille tulemusel ta järeldas, et ühelt poolt on edukaks tunnistatud pakkumustel finantstunnused, mis muu hulgas vastasid selle riigi õiguses, kus neid teenuseid tuleb osutada, personali töötasusid, sotsiaalkindlustusmaksid ning tööohutust ja töötervishoidu reguleerivatele normidele, ja teiselt poolt hõlmas pakutud hind kõiki edukaks tunnistatud pakkumuste tehnilistest aspektidest tulenevaid kulusid (vt selle kohta 15. oktoobri 2013. aasta kohtuotsus *European Dynamics Belgium jt vs. EMA*, T-638/11, ei avaldata, EU:T:2013:530, punkt 68).

Hagejatele selle kohta edastatud teave, kuidas hinnati, kas esineb põhjendamatult madalate maksumustega pakkumusi

- 66 Eespool punktides 35–65 esitatud kaalutlusi arvestades tulebki analüüsida ainsat väidet, mis puudutab põhjenduse puudumist seoses kahtlusega, et edukaks tunnistatud pakkujate pakkumused on põhjendamatult madala maksumusega.
- 67 Kahe kuu jooksul, mis jäi hetke, mil hankija teatas hagejatele 28. augustil 2017, et nende pakkumust ei tunnistatud hindamismenetluse tulemusel edukaks, ja hagi esitamise vahele 30. oktoobril 2017, taotlesid hagejad selgelt ja korduvalt, et neile tehtaks teatavaks arutluskäik, mis võimaldas hankijal asuda seisukohale, et nende kolme edukaks tunnistatud pakkuja pakkumused ei olnud põhjendamatult madala maksumusega.
- 68 Esiteks tuleb tõdeda, et EASA ei vastanud individuaalselt hagejate taotlustele, kuigi nad olid esitanud oma kahtluste aluseks olevad konkreetset põhjused, viidates oma 6. septembri 2017. aasta kirjas muu hulgas palga- ja töötasuandmeid kajastava veebilehe PayScale statistilistele andmetele minimaalsete päevamäärade kohta, ja lisades oma 25. septembri 2017. aasta kirjas oma tehniliste punktisummade võrdluse edukate pakkujate punktisummadega. Eespool punktides 63–65 viidatud kohtupraktika kohaselt oli hagejatel esitatud argumente arvesse võttes õigus saada selgitusi.
- 69 Kui EASA leidis, et hagejate arvutustes kasutatud võrdluspunktid ei olnud õiged, oleks ta saanud seda mainida (vt selle kohta 2. veebruari 2017. aasta kohtuotsus *European Dynamics Luxembourg ja Evropaiki Dynamiki vs. komisjon*, T-74/15, ei avaldata, EU:T:2017:55, punkt 51). Igal juhul ei olnud EASA vabastatud kohustusest selgitusi anda.
- 70 Teiseks, analüüsisid teavet, mida EASA tegelikult hagejatele esitas ja mida ta oma kostja vastuses loetleb, näitamaks, et ta on selle kaudu täitnud oma põhjendamiskohustused võimalike põhjendamatult madala maksumusega pakkumuste küsimuses, ilmneb, et see teave oli kas asjassepuutumatu või puudulik.
- 71 See teave, mille EASA hagejatele avalikustas, ei puudutanud põhjendamatult madala maksumuse küsimust. Nii sisaldasid 1. ja 15. septembri 2017. aasta vastused hagejate taotlustele kolme edukaks tunnistatud pakkuja nime, hindamisaruannet ja täiendavat teavet tehnilise hindamise kohta ning üldist kinnitust, et hankemenetluse käigus ei olnud tuvastatud ühtegi rikkumist. Avalikustatud üksikasjad puudutasid üksnes tehnilisi aspekte. Lisaks ei käsitle vaidlustatud otsus, mille täieliku koopia said hagejad 17. oktoobril 2017, hindu. Hindamisaruandes, mille koopia on lisatud vaidlustatud otsusele ja millele vaidlustatud otsuses viidatakse, on palju kustutatud kohti ning see ei anna teavet hindade ja nende koostisosade kohta. See aruanne sisaldab üldist märkust selle kohta, et hindajad kontrollisid finantspakkumisi aritmeetiliste vigade seisukohast. Ka finantspunktisummad on ära toodud, kuid ilma selgituseta, ning üks lisa E on esitatud „finantspakkumuse vormi“ tekstiga. Hindamisaruandes on

samuti märgitud, et pakkujatel, kelle pakkumuste kohta oli vaja selgitusi, on antud võimalus selliste selgituspäringutele vastata. Aruandes viidatakse selles küsimuses „lisale G“, milles on ülevaade asjaomastest pakkujatest ning teabevahetuse ja kirjavahetuse kokkuvõte.

- 72 Hindamisprotokolli lisa G ning mitu e-kirja, mille osaliselt kustutatud andmetega koopiad edastati hagejatele, käsitlevad tõesti põhjendamatult madalate hindade küsimust.
- 73 Hagejad said seega tüüpvormi, esitades kõikvõimalikke küsimusi, sealhulgas hindade kohta, kuid vastuseid ei olnud neile vormidele kantud. Lisaks on lisa G toodud märkused, mille kohaselt esitasid kolm edukat pakkujat selgitusi ja tõendeid, sealhulgas Atos ja Icarus pärast kuni 26. juulini 2017 antud tähtajapikendust, ning e-KARE-le oli uued selgituspäringud saadetud samal kuupäeval.
- 74 Hagejatele edastatud hindamisaruande koopias ja selle lisades pole siiski toodud põhjenduskäiku, mille tulemusel hindajad taotletud ja saadud selgituste alusel leidsid, et vaatamata esialgsele kahtlusele ei olnud nelja nimetatud konsortsiumi pakkumused põhjendamatult madala maksumusega.
- 75 EASA tegi hagejatele teatavaks ka oma e-kirjad, millega ta oli saatnud asjaomastele pakkujatele hindade kohta põhjendamispäringud juulis ja augustis 2017. Kõik konkreetset andmed olid kustutatud. Nendest dokumentidest selgub põhjendamispäringute ese, nimelt teatavate profiilide määr, ilma et oleks kindlaks määratud problemaatilised profiilid. Lisaks palub EASA oma e-kirjades esitada tõendeid, meenutades lubatud tõendite liike ja nimetab pakkujate kohustust tõendada sotsiaal- ja tööõiguse normide järgimist. EASA toob oma ühes UniSystemsile saadetud e-kirjas välja pakkuja kohustuse kinnitada, et ta saab pakutud hindu kasutada kogu raamlepingu kehtivusaja jooksul.
- 76 Kuigi need dokumendid sisaldavad veidi üksikasjalikumat teavet kui lakooniline järeldus, ei piisa selle hajusa teabe avalikustamisest põhjendamiskohustuse täitmiseks. Esiteks piirduvad need dokumendid vaid teabe edastamisega EASA poolt läbi viidud menetluse kohta, kuid ei esita tema arutluskäiku hindade asjakohaste tunnuste kohta. See teave ei võimalda seega aru saada, milline oli akti vastuvõtja arutluskäik, mis mitte ainult ei võimaldaks kohtul teostada kontrolli, vaid ka huvitatud isikel saada teada võetud meetme põhjused, et oma õigusi kaitsta (vt 2. veebruari 2017. aasta kohtuotsus *European Dynamics Luxembourg ja Evropaiki Dynamiki vs. komisjon*, T-74/15, ei avaldata, EU:T:2017:55, punkt 47).
- 77 Teiseks tuleneb eespool punktis 64 viidatud kohtupraktikast, et hankija on kohustatud lisama edastavale teabele arvandmed või selgitavate kommentaaridega tabelid, mis võimaldavad aru saada, kuidas ta on kõnealuse tulemuse saavutanud, ja mõista tema antud hinnangut. Ainus kommentaar, mille hagejad said õigel ajal küsimuses, mis puudutas hindamist, kas võis olla tegemist põhjendamatult madala maksumusega, oli 15. septembri 2017. aasta kirjas, mille kohaselt puudutasid erinevatele pakkujatele saadetud selgituspäringud erinevaid aspekte, ning vastuseid olid hinnatud ja hindamiskomisjon oli need heaks kiitnud. Need teatised ei ole piisavad, et vastata kohtupraktikas välja toodud põhjendamisnõuetele.
- 78 EASA väidab, et avalikustatud dokumendid annavad hagejatele konteksti kohta piisavalt teavet. Ta viitab 4. juuli 2017. aasta kohtuotsusele *European Dynamics Luxembourg jt vs. Euroopa Liidu Raudteeamet* (T-392/15, EU:T:2017:462, punkt 97), millest nähtub, et konteksti tundmine võimaldab hagejatel otsuse põhjendatuse vaidlustada. Käesolevas asjas ei ole see hagejatele avaldatud osaline teave isegi kombineeritult siiski piisav, võimaldamaks saada teada konteksti, milles vaidlustatud otsus tehti. Kohtuasjas, milles tehti eespool viidatud kohtuotsus, leidis hankija, et edukaks tunnistatud pakkumused ei sisaldanud ühtegi näitajat, mille pinnalt oleks võinud tekkida kahtlus, et need on põhjendamatult madala maksumusega. Käesolevas kohtuasjas ei ole vaidlustatud esialgseid kahtlusi, et maksumus võis olla põhjendamatult madal. Hagejad on huvitatud põhjusest, miks hankija otsustas esialgsed kahtlused hajutada. EASA oleks saanud konfidentsiaalsuskohustust eiramata selgitada, mil viisil olid kolm edukaks tunnistatud pakkujat teda veennud, et nende pakkumused on sobilikud, nii nagu ta hiljem tegi ka ombudsmani menetluses.

- 79 Lisaks, isegi kui arvestada teatud e-kirjade ja hindamisaruannete väljavõtteid, siis käesolevas asjas ei nähtu avalikustatud dokumentidest mingit teavet selle kohta, kas pakutud hind hõlmas kõiki kulusid, mis tulenevad edukaks tunnistatud pakkumuse tehnilistest aspektidest, ehkki hagejad on oma 25. septembri 2017. aasta kirjas sõnaselgelt meelde tuletanud, et kohtupraktika kohaselt peavad põhjendamatult madalate hindade küsimuses õiguslikult piisavad põhjendused seda osa tingimata hõlmama.
- 80 Kolmandaks tuleb tunnistada, et EASA poolt ombudsmani menetluses esitatud teave sisaldab põhjalikumalt arutluskäiku, mille tulemusel ombudsman lõpetas menetluse, leides, et asi on lahendatud. Nimelt, kui selline selgitus oleks hagejatele õigel ajal edastatud, oleks võib-olla olnud võimalik käesolevat vaidlust vältida. EASA esitatud täiendavat teavet ei saa vaidlustatud otsuse põhjendamiseks siiski arvesse võtta, kuna see pärineb 4. detsembrist 2017, samas kui hagi esitati juba 30. oktoobril 2017.
- 81 Neljandaks ei saa EASA täitmata jätta oma põhjendamiskohustust, viidates dokumentide konfidentsiaalsusele.
- 82 Nimelt ei ole dokumentidega tutvumise õigus ainus võimalus selleks, et teha nõutud teave teatavaks ja saaks tuvastada, et põhjendus on õiguslikult piisav. Teatavate dokumentide väidetav konfidentsiaalsus ei takista hankijal abstraktselt ümber sõnastada põhjusi, mille alusel ta otsustas mitte jätta asjaomaseid pakkujaid põhjendamatult madala maksumuse tõttu hankemenetlusest kõrvale.
- 83 On tõsi, nagu märgib EASA, et põhjenduse esitamise kohustus ei võimalda konfidentsiaalse teabe avalikustamist. Siiski ei väida EASA, et sõnaselge taotluse alusel ei olnud võimalik esitada adekvaatset põhjendust, parafraaseerides konfidentsiaalsed üksikasjad, või selgemat ja rohkem praktilist väärtust omavat põhjendust kui kustutatud lõikudega leheküljed. Kui teatud andmeid ei ole võimalik avalikustada, siis on põhimõtteliselt võimalik kirjeldada vähemalt nende andmete laadi või liiki või esitada protsendid, mis võimaldavad kõnealuste hindade võrdlemist pidepunktidega. Kohtupraktikas on sel moel peetud sobivaks põhjendusi, mis võimaldavad selgitada hindade märkimisväärset vahet näiteks järgmiste näitajate abil: alltöövõtu kasutamine hageja poolt 35% ulatuses, samal ajal kui edukal pakkujal oli kõigi ülesannete jaoks personal olemas; asjaolu, et hageja oli uus turuletulija, kes ei tundnud osutatud teenuste sisu ja kohaldas seega kõrgemat marginaali; eduka pakkuja hinnapanus, ning võrdlused varasemate sarnaste lepingutega hinna ja kvaliteedi osas (vt selle kohta 8. oktoobri 2015. aasta kohtuotsus *Secolux vs. komisjon*, T-90/14, ei avaldata, EU:T:2015:772, punktid 64 ja 65).
- 84 Sellised andmed ei kahjusta äriandmete konfidentsiaalsust, varasemate lepingute partnerite nimesid ega muid tundlikke üksikasju. Käesolevas asjas on EASA oma 28. augusti 2017. aasta kirjas ise märkinud esimese eduka pakkuja „kaalutud finantspunktisumma“. Kui see punktisumma ei olnud seega nende andmete hulgas, mida ta pidas konfidentsiaalseks, siis tõusetub küsimus, miks ei olnud teisele ja kolmandale kohale järjestatud eduka pakkuja „kaalutud finantspunktisummat“ hagejatele edastatud. EASA pidi arvesse võtma nii läbipaistvuse põhimõtet kui ka ettevõtjate õigustatud ärihuve ja ausat konkurentsi. Kohtupraktika kohaselt tuleb neid eesmärke omavahel sobitada, et tagada finantsmääruse ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 2001. aasta määruse (EÜ) nr 1049/2001 üldsuse juurdepääsu kohta Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni dokumentidele (EÜT 2001, L 145, lk 43; ELT eriväljaanne 01/03, lk 331) ühetaoline kohaldamine (vt selle kohta 14. detsembri 2017. aasta kohtuotsus *Evropaiki Dynamiki vs. parlament*, T-136/15, EU:T:2017:915, punkt 67 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 85 Käesolevas asjas ei väida EASA, et tal ei oleks olnud võimalik esitada mõistliku aja jooksul vähemalt selgitusi, mis on võrreldavad nendega, mida ta lõpuks ombudsmanile esitas 4. detsembril 2017, ning mida ta ei pidanud ilmselt konfidentsiaalseks. Kuni selle kuupäevani ei teinud EASA ühtegi pingutust, et esitada nõutud kriteeriumidele vastav põhjendus. Ta keskendus täielikult dokumentide avalikustamisele ja konfidentsiaalsusele, ilma et oleks pidanud vajalikuks anda selgitusi.

- 86 Siiski selgitas EASA 4. detsembri 2017. aasta kirjas selgelt ja üksikasjalikumalt hindamisprotsessi. Ta selgitas muu hulgas, et tema esialgsed kahtlused, mis puudutavad teatud päevamäärasid, olid hajutatud, esitades arvutused, maksekviitungid, arved ja viited täidetud teenuslepingutele sarnases keskkonnas, ning avaldused kehtivate seaduste järgimise kohta. Lisaks selgitas EASA selles kirjas, et hagejad ei olnud oma 6. septembri 2017. aasta kirjas esitanud piisavalt veenvaid näitajaid ega tõendeid, mille alusel oleks saanud tagasi lükata kolme järjestuselt esimest pakkumust.
- 87 Sellest tuleneb, et oma 4. detsembri 2017. aasta vastuses, mida ombudsman pidas põhjalikumaks, sobivamaks ja täielikumaks, esitas EASA tõendid selle kohta, et täielikumalt põhjendamine on võimalik ilma, et ta kasutaks kaitstud teavet või üksikasju. Küsimus, kas see 4. detsembril 2017 antud põhjendus oleks olnud piisav, ei ole käesoleva menetluse ese. Vaidlustatud otsuse tühistamiseks nõutava menetlusnormi rikkumise tuvastamiseks piisab, kui tõdeda, et adekvaatseid selgitusi oleks olnud võimalik anda õigel ajal, kuid ettenähtud tähtaja jooksul seda ei tehtud.
- 88 Eeltoodut arvesse võttes tuleb nõustuda ainsa väitega, et vaidlustatud otsus on ebapiisavalt põhjendatud nende põhjuste osas, mis viisid hankija järeldusele, et edukaks tunnistatud pakkumused ei olnud põhjendamatult madala maksumusega. Järelikult tuleb tõdeda, et see, et EASA ei järginud vaidlustatud otsuse tegemisel olulisi menetlusnorme, toob kaasa selle otsuse tühistamise, ilma et oleks vaja uurida, kas EASA leidis ekslikult, et edukaks tunnistatud pakkumused ei olnud põhjendamatult madala maksumusega (vt selle kohta 2. veebruari 2017. aasta kohtuotsus European Dynamics Luxembourg ja Evropaiki Dynamiki vs. komisjon, T-74/15, ei avaldata, EU:T:2017:55, punkt 53 ja seal viidatud kohtupraktika).

Kohtukulud

- 89 Vastavalt kodukorra artikli 134 lõikele 1 on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Kuna EASA on kohtuvaidluse kaotanud, tuleb kohtukulud vastavalt hagejate nõudele välja mõista EASA-lt.

Esitatud põhjendustest lähtudes

ÜLDKOHUS (kolmas koda)

otsustab:

- 1. Tühistada Euroopa Lennundusohutusameti (EASA) 28. augusti 2017. aasta otsus, millega lükati tagasi TRASYS International EEIG ja Axianseu – Digital Solutions SA konsortsiumi pakkumus hankemenetluses EASA.2017.HVP.08, mis puudutab Kölnis (Saksamaa) asuvate IT-rakenduste ja IT-taristu haldamise teenuste hankelepingut, ja tunnistati edukaks kolm järgmist paremusjärjestuses olevat pakkujat.**
- 2. Mõista kohtukulud välja EASA-lt.**

Frimodt Nielsen

Forrester

Perillo

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 10. septembril 2019 Luxembourgis.

Allkirjad